

فیلسوف سیاسی حقیقت‌گرا

پدیدآورنده (ها) : غلامی، رضا

علوم اجتماعی :: نشریه علوم انسانی اسلامی صدرا :: پاییز و زمستان ۱۴۰۱ - شماره ۴۲ و ۴۳

صفحات : از ۲۰۸ تا ۲۰۹

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2020015>

تاریخ دانلود : ۱۴۰۲/۰۷/۱۵

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- مراتب گوناگون نقد امر سیاسی؛ نسبت « روشنفکر»، « فیلسوف» و « متفکر» با سیاست و نقد
- فرهنگ سیاسی شاهنامه (اندیشه سیاسی فیلسوف - پادشاه در سلطنت خسرو انوشیروان)
- فیلسوف و نوشته هایش: کارل ریموند پوپر (مطالعه ای در فلسفه سیاسی و میراث او)
- فیلسوف- پیامبر به عنوان زمامدار آرمانی در اندیشه سیاسی ایران میانه
- هانری کربن، فیلسوف سیاسی؟
- وحدت مرد سیاسی و فیلسوف در اندیشه افلاطون
- بررسی جامعه شناختی اندیشه‌های سیاسی ژان ژاک روسو (فیلسوف فرانسوی) درباره حاکمیت قانون
- مقام نبی و فیلسوف در اندیشه سیاسی صدرالمتألهین
- یحیی الغزال شاعر و فیلسوف و سیاسی
- بررسی و نقد مقاله فیلسوف - پیامبر در فلسفه سیاسی ابن سینا

فیلسوف سیاسی حقیقت‌گرا

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رضا غلامی*

اشتغال به عنوان عضو هیئت علمی، مهمترین دغدغه‌ام تداوم پژوهش بر عقلانیت نظری و عملی در ساحت سیاست بود و در این جهت موفق به ارائه نظریه خود به هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی شدم. هیئت مزبور پس از بررسی یک‌ساله، در نهایت دیدگاه بنده را به عنوان یک نوآوری پذیرفت و مقرر شد تا در قالب نشست‌های کرسی نوآوری علمی در حضور ناقدان و داوران ارائه و مورد دفاع قرار گیرد. خوشبختانه، مدیران هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی بدون اطلاع قبلی من، استاد صدرا را به عنوان داور در کنار دو استاد بزرگوار دیگر انتخاب کرده بودند و این حُسن انتخاب سبب توفیق دیدار دوباره ایشان شد. تقریباً بیست سال از ارتباطات حضوری من با استاد می‌گذشت و برای من رشد علمی و معنوی ایشان قابل لمس بود. در خلال برگزاری دو نشست کرسی و نیز جلسات حاشیه‌ای در محل انجمن حکمت و فلسفه ایران، از نظرها و دیدگاه‌های مرحوم دکتر صدرا به‌ویژه در ساحت عقلانیت عملی بسیار بهره‌مند شدم. از آنجاکه در مؤسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری،

مرحوم استاد علیرضا صدرا برای اصحاب فلسفه سیاسی، چهره‌ای نام‌آشناست. بنده توفیق آشنایی با ایشان را در دهه نخست فعالیت پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، یعنی دهه هفتاد و در گروه مطالعات سیاست آن پژوهشگاه داشتم که با حضور جمعی از سیاست‌پژوهان حوزه و دانشگاه در قم تشکیل شد. استاد صدرا انسانی ژرف‌اندیش و صاحب‌نظر بود و همواره سعی می‌کرد از کنار مسائل بنیادی سیاست به‌سادگی عبور نکرده و تأملات فلسفی را چاشنی ورود به مباحث عمده سیاسی کند.

آشنایی من با استاد صدرا و پیگیری آثار علمی وی، کم‌وبیش ادامه داشت تا زمانی که در مقطع دکتری علوم سیاسی - گرایش اندیشه سیاسی - به تحصیل مشغول شدم. به‌طور طبیعی، افرادی که در ایران در ساحت فلسفه سیاسی، خصوصاً اندیشه سیاسی اسلام مشغول تحصیل یا تحقیق می‌شوند، مراجعه به آثار مرحوم دکتر صدرا را از نظر دور نمی‌کنند. هرچند شوربختانه دیگر توفیق دیدار ایشان را نداشتم، اما در این مقطع آشنایی من با آثار مرحوم صدرا و برکات علمی ایشان بیشتر شد. پس از فارغ‌التحصیلی و

کنگره‌ای تحت عنوان «کنگره جهانی فارابی؛ فرهنگ و تمدن اسلامی» طراحی کرده بودیم، این افتخار نصیب ما شد تا دکتر صدرا را که از فارابی شناسان زبده ایرانی محسوب می‌شوند، به‌عنوان عضو شورای علمی کنگره دعوت کنیم و ایشان نیز دعوت ما را پذیرفتند.

پس از چند ماه از راه‌اندازی کنگره جهانی فارابی؛ فرهنگ و تمدن اسلامی، رهبر معظم انقلاب اسلامی، در دیداری که رئیس‌جمهور قزاقستان با ایشان داشتند، پیشنهاد تشکیل کمیته علمی مشترک ایران و قزاقستان در فارابی‌شناسی را مطرح کردند که مسئولیت کارگروه علمی این کمیته در ایران از سوی وزارت علوم بر عهده مؤسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی قرار داده شد. مجدداً این توفیق برای من و

همکارانم حاصل شد تا از استاد صدرا به‌عنوان عضو ارشد کارگروه مزبور دعوت کنیم و ایشان هم نیز در کمال لطف این دعوت را پذیرفتند.

بنده در ماه‌های منتهی به ارتحال استاد صدرا از اینکه خدای متعال مجدداً توفیق همکاری حضوری با دکتر صدرا را به من داده بود شاکرم، اما دریغ و افسوس که با هجرت دکتر صدرا، این توفیق از همه ما سلب شد. استاد صدرا طی سال‌های متمادی، خالصانه از همه توان خود در جهت بسط و تعمیق فلسفه سیاسی و نیز نظریه‌پردازی در باب اندیشه سیاسی اسلام استفاده کرد و کتاب‌ها و مقالات متعددی را در این عرصه به رشته تحریر درآورد. همچنین بخشی مهم از عمر بابرکت ایشان صرف پرورش شاگردان بزرگی در این عرصه مهم شد که بعضی از آنها امروز در شمار استوانه‌های فلسفه سیاسی در حوزه یا دانشگاه هستند.

ارتباط منظم استاد با حوزه علمیه قم و مشارکت در لجنه‌های فلسفه سیاسی در قم در جهت در بروز و ظهور فلسفه سیاسی در حوزه علمیه قم و سبقت حوزه از دانشگاه در این ساحت را نباید نادیده گرفت. از سوی دیگر، شخصیت این استاد گران‌مایه به‌قدری متین، اخلاقی و توأم با فروتنی بود که هم‌نشینی با ایشان را برای اساتید و دانشجویان دلپذیر و به‌یادماندنی می‌نمود. به‌ویژه اینکه دکتر صدرا آغوش خود را به روی نقد همواره باز می‌کرد و ابایی از نقد صریح دیگران از دیدگاه‌ها و رویکردهایش نداشت.

استاد صدرا طی سال‌های متمادی، خالصانه از همه توان خود در جهت بسط و تعمیق فلسفه سیاسی و نیز نظریه‌پردازی در باب اندیشه سیاسی اسلام استفاده کرد و کتاب‌ها و مقالات متعددی را در این عرصه به رشته تحریر درآورد. همچنین بخشی مهم از عمر بابرکت ایشان صرف پرورش شاگردان بزرگی در این عرصه مهم شد که بعضی از آنها امروز در شمار استوانه‌های فلسفه سیاسی در حوزه یا دانشگاه هستند.

از خداوند متعال علو درجات استاد صدرا را مسئلت دارم و امیدوارم راه شاگردان ایشان راهش را که عمق‌بخشی به سیاست‌اندیشی و سیاست‌ورزی و بهره‌گیری از تعالیم اسلامی و مواریت فلسفی مسلمانان خصوصاً ملاحظه‌دارا بود، با قدرت و قوت ادامه دهند تا شاید این‌گونه جای او که یک فیلسوف سیاسی حقیقت‌گرا بود، تا حدودی پر شود. ■

پی‌نوشت

* استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی